

૬.૧ જૈન આચારો કયા કયા ગૃહસ્થ ધર્મ

સૂક્ષ્મની પ્રયંસ તાકાતને પ્રગટાવવું, આત્મ વિશુદ્ધિનો શણગાર સજાવવું, પાપના ગોડાઉનને સળગાવવું, પરમાત્મ સમર્પણને અર્પવું, પુણ્યના પર્વતને ઉત્પન્ન કરનાર જે કોઈ હોય તો એ પૂર્વની સુકૃત કમાણી છે.

આપણે આપણાં જીવનને અજવાળનારા સદ્ગુણોની પેટીને ભરવાની છે અને એ સદ્ગુણોની મુડી થી જ જૈનકુળને પામેલો માનવ સાચો શ્રાવક બને છે. અને એને સાચો શ્રાવક બનવા માટે શ્રાવકાચારનું નીતિ નિયમ મુજબ પાલન કરવું જરૂરી છે. જેમ જેમ તે વિચારને વર્તનમાં લાવે અને પ્રવૃત્તિને ખરા હૃદય પૂર્વક તે આચારમાં અમલીકરણ કરે છે. ત્યારે એ માનવ સાચો શ્રાવક તરીકે દીપી ઉઠે છે. ખીલી ઉઠે છે.

જેમ કમળ કાદવમાં પેદા થાય છે. પાણીથી વધે છે છતાં બંને થી અલગ રહે છે એ રીતે શ્રાવક કર્મથી જન્મે છે અને ભોગથી વધે છે છતાં બંનેથી અલિપ્ત રહે છે. ટૂંકમાં શ્રાવક એટલે કમળ. શ્રાવકકુળમાં જન્મ લેવા માત્રથી કોઈ વ્યક્તિ શ્રાવક ન કહેવાય. કદાચ વ્યવહાર ભાષામાં શ્રાવક કહીએ તો તે દ્રવ્ય શ્રાવક કહેવાય. પણ ભાવ શ્રાવક બનવા માટે પરમાત્માએ દર્શાવેલ નિયમો અને કર્તવ્યો અંગીકાર કરવા જોઈશે.

‘આચાર: પ્રથમો ધર્મ’ પ્રમાણે જ્ઞાન ઓછું હોય તે ચાલે પણ જીવનમાં આચારધર્મ તો આવવો જ જોઈએ. સત્વશાળી જીવો સર્વ વિરતિધર્મનું આચરણ કરીને પોતાનું કાર્ય સિદ્ધ કરે છે જ્યારે અલ્પ સત્વવાળા જીવો દેશ વિરતિએટલે કે ગૃહસ્થ ધર્મનું આચરણ કરે છે.

ગૃહે તિષ્ઠતિ ઈતિ ગૃહસ્થ, અર્થાત ઘરમાં રહીને યત્કિંચિત્ પણ મોક્ષમાર્ગની આરાધના કરે તે ગૃહસ્થ ધર્મ કહેવાય. સહુ પ્રથમ આત્મને સમ્યગ્ પ્રકારે જાણીને સમજીને વિશુદ્ધિ મેળવવા માટે ગૃહસ્થ ધર્મના વ્રત, તપ, જપ, નિયમો અને સિદ્ધાંતોનો આદર કરવો. સમ્યગ્ જ્ઞાન થયા પછી જ સમ્યગ્ ચારિત્રની શરૂઆત થાય છે.

જૈન ધર્મ મૂળમાં અહિંસા, સત્ય, મૈત્રી, બ્રહ્મચર્ય, અચોર્ય, અપરિગ્રહ, અનેકાંતવાદ, સ્યાદ્વાદયુક્ત સમતા અને સંયમના માર્ગે ચાલનારો વિશ્વનો એક માત્ર મહામુલો ધર્મ છે. જૈનોના આચરણ અને ઉપદેશોમાં પ્રગટતાં આ સિદ્ધાંતો માત્ર મનુષ્ય જાતિ સુધી જ સિમિત નથી પરંતુ સમગ્ર વિશ્વ દૃષ્ટિના પારસ્પરિક સહાયતા અને આધારની કલ્યાણ દોરી બની રહેલ છે તથા આધુનિક પર્યાવરણ વિજ્ઞાને જ માર્ગ અને નિયમો વર્તમાનમાં જણાવેલા છે તે આપણા તીર્થંકરો અને ગુરુભગવંતોની પરંપરાથી ચાલતો આવોલો હિતકારી માર્ગ છે. જેનું આચરણ સર્વ લોકો સર્વત્ર કરતાં થાય તો જરૂર આત્મકલ્યાણ અને વિશ્વકલ્યાણ થયા વગર ન રહે.

આપણે જૈન ધર્મના શ્રાવક શ્રાવિકા તરીકે આપણા પૂર્વજોના સંસ્કારને કારણે અને ગુરુભગવંતોની પ્રેરણાથી ધર્મ કર્તવ્યો આચરતા અને પાળતાં હોઈએ છીએ તેમાંના કોઈ કોઈ કર્તવ્યો આપણાથી ચૂકાઈ ન જવાય તેવા કારણથી આપણે નીચેના આચારો અને કર્તવ્યોનું અવશ્ય પાલન કરવું જોઈએ.

આચારો અને કર્તવ્યો

- ૧) સૂર્યોદય પહેલા ઊઠવું અને બાર નવકાર ગણવા.
- ૨) જિન મંદિરે જવું અને પરમાત્માની સેવા પૂજા અને સ્તુતિ કરવી.
- ૩) ગુરૂવંદન અને વૈયાવચ્ચ ભક્તિ કરવી.
- ૪) પશુપંખીને આહાર આપવો અને જીવદયા પાળવી.
- ૫) અભયદાન અને સુપાત્રદાન કરવું.
- ૬) માતા પિતા વડીલોને પ્રણામ કરવા, ન હોય તો ફોટાને પ્રણામ કરવા.
- ૭) પોતાની આજીવિકા પ્રામાણિકતાથી કરવી.
- ૮) આહારશુદ્ધિ પૂર્વક ભોજન કરવું.
- ૯) વ્યસન મુક્તિ અને દોષ મુક્તિ કરવી.
- ૧૦) રાત્રી ભોજનનો ત્યાગ અને અયોગ્ય ભોજનનો ત્યાગ કરવો.
- ૧૧) અતિથિ સત્કાર કરવો અને પ્રેમાળ વ્યવહાર રાખવો.
- ૧૨) શાસ્ત્રનું શ્રવણ, પ્રવચન શ્રવણ અથવા સત્સંગ કરવો.
- ૧૩) નિંદાનો ત્યાગ કરવો તથા બીજાની ટીકા-ટીપ્પણો ન કરવી.
- ૧૪) શ્રાવકના બાર અણુવ્રતોમાંથી શક્ય તેટલાં બે પાંચ પણ નિયમો ગ્રહણ કરવા.
- ૧૫) પરોપકાર અને પરમાર્થના માર્ગે રોજ અવશ્ય નાનું મોટું કામ કરવું.

નોંધ:- ઉપરના નિયમો શ્રાદ્ધવિધિ પ્રકરણ, ધર્મચિંદુ પ્રકરણ વગેરે ગ્રંથોમાં વિસ્તારથી બતાવેલાં છે તેમાંથી સરળ ભાષામાં અહિં તારવ્યા છે જેમાંથી એક પણ નિયમ નિષ્ઠાપૂર્વક જીવનમાં ઉતારે તેને કુદરત હંમેશા સહાય કરવા તત્પર બને છે.

jainuniversity.org